

megismerkedtünk, azt mondhatjuk: igen. Nem általános gyógyszer, sem panacea²⁰ az, mit találtunk, de természettörvények, melyekben a társadalmi létezésünk gyógyítására szükséges szereket olvastuk. Műveltség emelése, szabadság és egészséges kifejtése a termelési módszereknek, állami segélyezés ott, hol az egyesnek gyenge ereje elégtelen a visszasságok megszüntetésére. Tehát az egészséges lakások előállítására, melyek szükség esetében állami segéllyel építtessenek, önszegélyezési egyletek és a szabad associatio a legnagyobb mérvbeni alkalmazása és életbeléptetése. Evvel karöltve jár a nemes családi kötelékek erősítése, takarékoság és előrelátás, a munkásnak, különösen a nők és gyermekeknek felszabadítása a korlátlan munka nyomasztó és apasztó járma alól, tehát a munkaórák szabályozása. Szigorú felügyelet a némi gyárakban létező, erkölcsöt és egészséget rontó, viszonyoknak. A darabmunka és részvevőség bő alkalmazása, különösen ott, hol a munkások szorgalmától buzgóságától és becsületességétől függ a gyártmány jósága és a verseny legyőzése. Magasabb műveltségi foknál a munkások részesítése a politikai jogok élvezetében, hogy ezen osztály ne süllyedjen alá a mindennapi kenyér utáni vadászat lenyomasztó posványába; minden irányban keletkező egyletek által készíttessenek elé egy nemesebb lét élvezetére, mint önképző egyletek, olvasó egyletek, népszerű felolvasások, vasárnapi iskolák, ipari múzeumok, dalárdák és testgyakordák satöbbi által. A tőkések és gyárnokok részéről kívánjuk a szívélyes atyai bánásmódot, a munkásokat sértő és lealázó, felizgató fényűzés korlátoztatását, élénk részvétet és támogatást minden a munkások javát előmozdító törekvésben, szóval erkölcsi patronatust.

JÁSZAI SAMU

A magyarországi szakszervezetek taktikája

Szocializmus, 1. évf. (1906) 1. sz. 12–17.

Jászai Samu (1859–1924) nyomdász. A magyarországi Szociáldemokrata Párt alapító tagja, majd az első világháború után nemzetgyűlési képviselő. A párt lapjának, a Népszavának a munkatársa, több iparos szaklap szerkesztője.

A szakszervezetek fogalma alatt mindenütt a világon olyan testületet értenek, amelynek első és fő célja a munkafeltételek javítása. Már ez maga is kifejezi, hogy a szakszervezet milyen keretek között mozog. A munkafeltételek javítása soha, vagy csak a legkritikább esetben történik békés úton, így a szakszervezetek a munkások harci szerveivé váltak. Minden fillér béremelés, vagy minden perc munkaidő rövidítés csak elkeseredett gazdasági harcok segélyével vívható ki. Ez utóbbit tudták a magyarországi munkások már akkor midőn az első szakszervezet alapításáról álmodoztak.

---

20 csodaszer

Álmodozásról beszélünk, mert igazi szakszervezet, vagyis olyan szervezet, amelynek alapszabályszerű joga volna a munkafeltételeket sztrájk segítségével javítani, még ma sincs Magyarországon. A „szabadelvű” kormányok egyszerűen lehetetlenné akarták tenni a sztrájkokat. Kötelezték a szervezkedni óhajtó munkásokat, hogy alapszabályaik keretébe vegyenek fel olyan pontot, amely a sztrájkolók segélyezését tiltja. Ez a reakciós intézkedés nemcsak, hogy nem szüntette meg a sztrájkokat, hanem ellenkezően, ezeket még fejlesztette.

Ez állításunkat igazolni is fogjuk.

Midőn a kormány a munkásszervezeteket csonkította, vagyis tulajdonképpen hivatásukban korlátozta, a munkások kényszerítve voltak arra, hogy csonka egyesületeiket az alapszabályok keretén kívül kiegészítsék. Megalapították az úgynevezett szabad szervezeteket,²¹ amelyek a szakegyesületekkel együtt a modern szakszervezetek fogalma alá esnek. A szabad szakszervezetek már csak azért sem lehetett föloszlatni, mert egyesületi működést nem folytattak. Néhány tagú bizottság intézte és intézi még most is a szabad szervezet ügyeit. Ügyel a munkaviszonyokra, ellenállási alapról gondoskodik, a munkások anyagi helyzetének jobbítására törekszik. És hogy ezek a szabad szervezetek éppenséggel nem kerülnek a gazdasági harcot, azt a legutóbbi évek sztrájkmozgalmai igazolják, noha tény, hogy a sztrájkok egy része tudtuk és beleegyezésük nélkül tört ki. Az ipari munkásság számarányához viszonyítva Magyarországon az utóbbi három évben több sztrájk és kizárás volt, mint Angliában, vagy Németországban. És ez nem csak annak tulajdonítható, hogy nálunk a munkabérek kisebbek, mint az említett államokban, hanem annak is, hogy a munkások gazdasági érdekeivel foglalkozó szabad szervezeteket korántsem terheli az a nagy felelősség, mint az angol, vagy német szakszervezeteket. Németországban valamely hosszú ideig tartó nagy sztrájk anyagilag tönkretetheti a leggazdagabb szakszervezetet is, mivel ez utóbbi nem csak jogosítva, de anyagilag kötelezve is van arra, hogy sztrájkoló tagjait segélyezze. A magyarországi szakegyesületek ellenben anyagi tekintetben csak annyiban vannak érdekelve a sztrájkoknál, hogy tagjaik a sztrájk ideje alatt nem fizetnek járulékot. Bizonyos azonban, ha nagyobb anyagi érdekeltségük volna, akkor a kétes kilátású sztrájkokat nem engedélyeznék.

A sztrájkok jogosságát szükségtelen indokolnunk. Ha valahol, akkor Magyarországon, ahol a legprimitívebb munkavédelmi intézkedések sem történnek, jogosak a sztrájkok. De a jogosultság még nem elegendő valamely sztrájk kimondásához. A tömegek lelkesültsége és harci vágya fölemelő dolog, azonban a lelkesültséghez kitartás is kell. És hogy meg lesz-e a kellő kitartás, elég jók-e a konjunktúrák a gazdasági harchoz, azt a tömegek a legritkább esetben tudják előre megítélni. Sajnos számos példáját láttuk annak, hogy a munkások sztrájkba lépnek, anélkül, hogy a legcsekélyebb kilátásuk lett volna a győzelemre. A legtöbb esetben tanácsért sem fordulnak a vezetőséghez, hanem csak utólag tudatták sztrájkba lépésüket a szervezettel. A munkások tudva azt, hogy a szakegyesülettől úgysem kaphatnak segélyt, sztrájkjaikhoz nem kérnek engedélyt. Egészen másképpen alakulnának azonban a viszonyok, ha a szakegyesületeknek

21 A legális szakegyesületekhez kapcsolódó füllegális, alapszabállyal nem rendelkező egyesületek.

meg volna az a természetszerű joguk, hogy a sztrájk esetén segíyezhetnék tagjaikat. Elsősorban a szükséges szakszervezeti fegyelem volna erősebb, másodsorban pedig a meggondolatlan sztrájkok száma csökkenne alaposan. [...]

Annyi bizonyos, hogy a kormányhatóságok reakciós intézkedései a szakszervezeti mozgalom fejlődését nem gátolták, ellenben azzal, hogy a szakegyesületek alapszabályait megnyirbálták, feloldották ezeket a sztrájkrendezés felelősségétől, és ezzel tág teret nyitottak az úgynevezett vad sztrájkoknak. Ez persze óriási felsülése a kormányhatalomnak, amely éppen az ellenkezőjét célozta: lehetetlenné akarta tenni a sztrájkokat. És csodálatos dolog, hogy hivatalos körökben még ma sem látják a baklövést. A mostani „nemzeti kormány” éppúgy tesz, mint elődei tizenöt évvel ezelőtt tettek: kényszeríti a munkásokat, hogy az ismert sztrájkklauzulát vegyék fel alapszabályaikba. [...]

Tény azonban, hogy a modern munkásmozgalom legnagyobb ellenségei: a gyárosok és vállalkozók testületei, ellentétben a hivatalos körökkel, már érzik, hogy a munkások egyesülési és sztrájkjogának korlátozása nem vezet célhoz. De okulni nem tudnak. Olyan sztrájktörvényért kiabálnak, amely a sztrájkjogot még jobban korlátozza.

PROHÁSZKA OTTOKÁR

Mi a szociális kérdés?

Magyar Sion, 8. évf. (1894) 1. sz. 9–25.

Prohászka Ottokár (1858–1927) székesfehérvári püspök, egyházi író, szónok, filozófus, a magyar egyháztörténet XX. századi egyik legkiemelkedőbb alakja. 1909-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd 1921-től állandó tagja. Az I. világháborút követően 1919-től az újkonzervatív politikai mozgalom vezetője és a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának elnöke. Politikai gondolkodása erősen a hatott a Horthy korszak állami ideológiájának alakulására. A főrendiház (1905–1918) és a felsőház képviselője, 1920-tól nemzetgyűlési képviselő. A Szent István Akadémia (1916), a Petőfi Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia (1921), a Kisfaludy Társaság tagja (1926). Kortársai és az utókor is egyaránt a magyar keresztényszocializmus meghatározó személyiségének tartják. A keresztényszocializmus vezető alakja, ő fordította le először magyarra XIII. Leó Rerum novarum kezdetű enciklikáját, amely fordulatot jelentett az egyház szociális kérdéshez való viszonyában. Az újkonzervatív irányzat, s benne a keresztényszocializmus elismerte a modernizáció számos vívmányát, ám bírálta az individualizmus abszolutizálását, a nyomában járó materializmust, az „egyéni önzést” és a „pénzvágyat”, ami szerintük az erkölcsök elfajulásához a „gyöngék eltiprásához” vezetett. A keresztényszocialisták az emberi méltóságra hivatkozva a munkásság szociális érdekvédelmének felkarolásával tettek kísérletet a modern kor szégyényeinek az egyházhoz való visszavezetésére.